

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 3291/19**, rješavajući apelaciju **mldb. Am. Č. i drugih**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1), (2) i (3) i člana 74. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Mirsad Ćeman, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 7. aprila 2021. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelimično se usvaja apelacija **mldb. Am. Č., mldb. Al. Č. i Amele Čišić**.

Utvrdjuje se povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu na donošenje odluke u razumnom roku u postupku koji je okončan Presudom Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 43 0 P 063283 19 Rev 2 od 10. juna 2019. godine.

Na osnovu člana 74. stav (1) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, nalaže se **Vladi Federacije Bosne i Hercegovine** da apelanticama **mldb. Am. Č., mldb. Al. Č. i Ameli Čišić** u roku od tri mjeseca od dostavljanja ove odluke isplati ukupan iznos od 1.000,00 KM na ime naknade nematerijalne štete zbog kršenja prava na donošenje odluke u razumnom roku, uz obavezu da nakon isteka tog roka plati apelanticama **mldb. Am. Č., mldb. Al. Č. i Ameli Čišić** zakonsku zateznu kamatu na eventualno neisplaćeni iznos ili dio iznosa naknade određene ovom odlukom.

Na osnovu člana 72. stav (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, nalaže se **Vladi Federacije Bosne i Hercegovine** da u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odbija se kao neosnovana apelacija **mldb. Am. Č., mldb. Al. Č. i Amele Čišić** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 43 0 P 063283 19 Rev od 10. juna 2019.

godine u odnosu na ostale aspekte prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Mldb. Am. Č. i mldb. Al. Č. (u daljnjem tekstu: prvoapelantica i drugoapelantica), koje zastupa majka Amela Čišić kao zakonski zastupnik, te Amela Čišić (u daljnjem tekstu: trećeapelantica ili zajedno: apelantice), svi iz Zenice, koju zastupa Jusuf Šeta, advokat iz Zenice, podnijele su 15. augusta 2019. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 43 0 P 063283 19 Rev 2 od 10. juna 2019. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda u Zenici (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), Općinskog suda u Zenici (u daljnjem tekstu: Općinski sud) i Kazneno-popravnog zavoda zatvorenog tipa Zenica (u daljnjem tekstu: tuženi) zatraženo je 3. i 4. februara 2021. godine da dostave odgovor na apelaciju.
3. Pozvani su dostavili odgovore na apelaciju u periodu od 8. do 12. februara 2021. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelacionih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.
5. Presudom Općinskog suda broj 43 0 P 063283 12 P od 12. aprila 2013. godine odbijen je tužbeni zahtjev apelantica kojim su tražile da se tuženi obaveže da im izvrši isplatu naknade štete zbog izgubljenog izdržavanja – rente u određenim novčanim iznosima za određeni period sa zakonskom zateznom kamatom, te da prvoapelantici i drugoapelantici na ime budućeg izdržavanja isplaćuje određene mjesečne novčane iznose, a da trećeapelantici isplaćuje određeni mjesečni novčani iznos sve do njenog zasnivanja radnog odnosa. Prvostepenom presudom odbijen je i tužbeni zahtjev kojim su apelantice tražile da se tuženi obaveže da im na ime naknade nematerijalne štete zbog smrti bliskog lica isplati određeni novčani iznos, kao i zahtjev

da im tuženi nadoknadi troškove parničnog postupka. U obrazloženju presude Općinski sud je naveo da je A. Č. (otac prvoapelantice i drugoapelantice, te trećeapelanticin suprug) izdržavao kaznu zatvora kod tuženog počevši od 28. jula 2009. godine u trajanju od jedne godine, koja mu je izrečena presudom Općinskog suda od 17. maja 2005. godine. Zatim je naveo da je 9. marta 2010. godine službenik tuženog pronašao A. Č. u ležećem položaju, bez znakova života, te da je nakon reanimacije hitno transportiran u bolnicu. Nadalje, istaknuto je da je uzrok smrti A. Č. trovanje medikamentima, i to kombiniranog djelovanja diazepama (u daljnjem tekstu: medikament) i alkohola. Općinski sud je ukazao da je svjedok dr. H. J. (specijalista neuropsihijatar, zaposlen kod tuženog) u svom iskazu naveo o kakvoj se ličnosti (A. Č.) radilo, te da mu je propisao adekvatnu terapiju, što je preciznije navedeno u obrazloženju presude. Nadalje, istaknuto je da je prosječna terapijska doza medikamenta od vremena posljednjeg ljekarskog pregleda do momenta smrti A. Č. bila između 15-16 mg dnevno, a da je uobičajena terapijska širina davanja medikamenta do 60 mg dnevno, dok je smrtonosna doza 2000 mg. Također, navedeni svjedok je istakao da je A. Č. tokom izdržavanja kazne zatvora pet puta bio pozitivan na heroin, što znači da mu nabavljanje ilegalnih supstanci nije bilo strano. Zatim, Općinski sud je naveo da je utvrđeno da lijekovi koji su ordinirani A. Č. ne sadrže medikament, odnosno njegove metabolite, a kombiniranje uzetih preparata s alkoholom neposredno prije smrti ukazuje na najvjerojatnije samotrovanje. Općinski sud je naveo da smrt A. Č. u krugu tuženog, a koja je nastupila trovanjem, ne predstavlja dokaz nezakonitog rada organa tuženog, a to dalje znači da nisu ispunjeni uvjeti za naknadu štete po općim pravilima propisanim odredbama člana 172. stav 1. ZOO-a. Općinski sud je ukazao da apelantice nisu dokazale da su službenici tuženog postupali nezakonito i nepravilno u obavljanju svojih poslova, tako da ne postoji uzročno-posljedična veza između postupanja tuženog i štete koju apelantice tužbom potražuju.

6. Presudom Kantonalnog suda broj 43 0 P 063283 13 GŽ od 11. decembra 2013. godine odbijena je žalba koju su apelantice podnijele protiv prvostepene presude.
7. Rješenjem Vrhovnog suda broj 43 0 P 063283 14 Rev od 6. marta 2018. godine usvojena je revizija apelantica, presuda Kantonalnog suda je ukinuta i predmet je vraćen tom sudu na ponovno suđenje. U obrazloženju rješenja Vrhovni sud je naveo da su apelantice u žalbi protiv prvostepene presude ukazale na nepravilnu ocjenu nalaza i mišljenja vještaka medicinske struke Z. C. navodima da je prvostepeni sud uzeo pogrešnu tvrdnju tog vještaka da u propisanim lijekovima terapije za A. Č. nema medikamenta, iako iz zdravstvenog kartona proizlazi da je zatvorski liječnik, uz ostale lijekove, propisivao i medikament, što tuženi nije negirao, a što je

potvrdio u iskazu kao svjedok i zatvorski liječnik dr. H. J. Dalje je naveo da na te žalbene prigovore drugostepeni sud nije odgovorio, pa je na taj način u postupku pred drugostepenim sudom ostvarena povreda člana 231. u vezi sa članom 209. ZPP-a. Zatim je naveo da su izvedeni dokazi ukazivali na postojanje činjenica da je A. Č. imao propisane terapijske doze medikamenta, te da je u vezi s tim obaveza suda bila da pozove vještaka medicinske struke Z. C. da nejasnoće u nalazu razjasni dopunom nalaza i mišljenja s obzirom na to da se nalaz pokazuje protivrječan dokazima izvedenim u toku postupka, te da vještaka pozove na raspravu da iznese svoj nalaz i mišljenje. Vrhovni sud je naveo da će pri tome drugostepeni sud posebno cijeniti od kakvog je značaja činjenica da je zatvorski liječnik propisao A. Č. terapijske doze medikamenta, te da li je propisana terapija imala za posljedicu smrt A. Č., te će razmotriti i sve druge žalbene prigovore apelantica.

8. Presudom Kantonalnog suda broj 43 0 P 063283 18 Gž 2 od 8. oktobra 2018. godine djelimično je uvažena žalba apelantica, preinačena prvostepena presuda od 14. aprila 2013. godine tako da je obavezan tuženi da apelanticama na ime naknade nematerijalne štete zbog smrti bliske osobe isplati određene novčane iznose sa zakonskom zateznom kamatom, kao i da im nadoknadi troškove parničnog postupka, dok je u preostalom dijelu žalba odbijena i prvostepena presuda potvrđena.
9. U obrazloženju presude Kantonalni sud je naveo da je shodno uputama iz rješenja Vrhovnog suda održao raspravu na kojoj su pročitani materijalni dokazi izvedeni u toku prvostepenog postupka, pročitani iskaz trećeapelantice i svjedoka (dr. F. T., R. K., H. T., E. B., D. P., F. N., S. N., J. J. i N. D.), izvedeni dokazi saslušanjem vještaka medicinske struke Z. C., pročitani nalaz i mišljenje tog vještaka od 16. maja 2010. godine i dopuna nalaza i mišljenja od 25. septembra 2018. godine, te saslušan svjedok dr. H. J. Zatim je naveo da je ispitao prvostepenu presudu u dijelu u kojem je osporena žalbom i po službenoj dužnosti, te da je cijeneći izvedene dokaze utvrdio drugačije činjenično stanje od onoga koje je utvrđeno u postupku pred prvostepenim sudom. Nadalje je ukazao da nisu osnovani navodi apelantica da je A. Č. u vrijeme smrti izdržavao mjeru usamljenja, te u vezi s tim ukazao da je (na prijedlog Sektora odgoja – tretmana uz konsultaciju sa Sektorom osiguranja – straže) A. Č. u vrijeme smrti, a počevši od 3. februara 2010. godine, izdržavao mjeru pojačanog individualnog tretmana. Dalje, navedeno je da A. Č. nije bio izoliran suprotno odredbama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija i Pravilnika o kućnom redu tuženog, već su mu bila omogućena sva prava utvrđena u Naredbi o dnevnim aktivnostima osuđenih osoba u Disciplinskom odjeljenju tuženog. Također, istaknuto je da se A. Č. družio i izlazio u šetnju s drugim osuđenim osobama, te redovno i vanredno koristio posjete

(prema službenoj evidenciji tuženog, apelantice su 1. marta 2010. godine došle u posjetu A. Č., a 7. marta 2010. godine A. Č. je koristio slobodnu posjetu s trećeapelantom). Kantonalni sud je ukazao da je Kantonalno tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona Zenica donijelo naredbu o neprovođenju istrage protiv A. B. zbog krivičnog djela učestvovanja u samoubistvu iz člana 170. stav 1. Krivičnog zakona jer ne postoje osnovi sumnje da je prijavljeni učinio krivično djelo (obrazloženje za navedenu odluku se zasniva na činjenici da se prijavljeni ni u kojem slučaju ne može dovesti u vezu sa smrću A. Č., a sama činjenica da je A. B. bio dostupan medicinski alkohol ne govori u prilog tome da je taj alkohol dao A. Č.).

10. Dalje je naveo da je saslušanjem vještaka medicinske struke Z. C., te na osnovu dopune nalaza i mišljenja tog vještaka od 25. septembra 2018. godine i saslušanjem svjedoka dr. H. J. utvrđeno da je A. Č. za vrijeme izdržavanja kazne zatvora imao, pored ostalog, propisane terapijske doze medikamenta, što je upisano u zdravstvenom kartonu A. Č. Zatim je naveo da iz dopune nalaza i mišljenja vještaka proizlazi da je razjašnjena nejasnoća u pogledu propisane terapije za A. Č., da je u pitanju omaška vještaka jer je, čitajući zdravstveni karton A. Č., mislio da se radi o drugom lijeku, međutim, u pitanju je bio medikament u propisanoj dozi od 10 mg, sa uzimanjem u tri navrata, te da je zaključio da propisana doza medikamenta ni u kojem slučaju nije ni blizu opasne, odnosno letalne doze. Nadalje, vještak je naveo da nađena koncentracija apsolutnog alkohola u uzorku krvi (i odsustvo u mokraći) nesumnjivo ukazuju da je A. Č. konzumirao alkohol od 10 do 15 minuta prije smrti. Kantonalni sud je naveo da je nalaz vještaka objektivan i stručan, da je dat na osnovu uvida u zdravstveni karton tuženog koji glasi na ime A. Č., nalaz Službe za neurologiju i psihijatriju KP u Zenici, Službenu zabilješku Sektora za poslove osiguranja tuženog, te hemijsko-toksikološku analizu laboratorija za hemijsko-toksikološke analize Kliničkog odjela za sudsku medicinu Kliničkog centra u Splitu. Također je ukazao da je A. Č. imao propisanu terapiju tri puta dnevno, koju je mogao uzeti ili ne (nije redovno koristio propisanu terapiju), što znači da ga je tri puta dnevno obilazio medicinski tehničar. Dalje, utvrđeno je da se terapija daje u prisustvu medicinskog tehničara i zatvorskog policajca, i to usitnjena, da bi se izbjegle zloupotrebe od osuđenog lica. Kantonalni sud je ukazao da iz naprijed navedenog proizlazi zaključak da nije bilo propusta u radu službenika tuženog kod određivanja i načina korištenja propisane terapije, te da apelantice nisu dokazale da je medicinski tretman A. Č. bio neadekvatan, kao i da su propisane doze u zdravstvenom kartonu medikamenta bile prekomjerne i time dovele do smrti A. Č. Zatim je istakao da su apelantice osnovano ukazale da je šteta nastala kao posljedica propusta u radu tuženog iz razloga što je služba osiguranja tuženog (ovlaštene službene osobe) propustila da postupi u skladu sa čl. 4. i

16. Pravilnika o načinu vršenja službe osiguranja, naoružanja i opremi, upotrebi vatrenog oružja, službenoj legitimaciji i obliku uniforme zatvorske policije – straže u federalnim zavodima. Dalje je naveo da je služba osiguranja tuženog propustila da provede redovnu proceduru i radi održavanja unutrašnjeg reda i discipline izvrši pretres A. Č. i prostorije u kojoj je boravio, kao i pregled stvari kojima se služio, odnosno koje je posjedovao, kako bi se pronašli i oduzeli predmeti koje nije dozvoljeno držati i upotrebljavati, na koji način je A. Č. omogućena upotreba alkohola i medikamenata, što je dovelo do njegove smrti. Imajući u vidu navedeno, te okolnosti konkretnog slučaja, Kantonalni sud je naveo da tuženi odgovara apelanticama za nastanak štetnog događaja i pričinjenu štetu na osnovu opće odredbe o odgovornosti po principu pretpostavljene krivice iz člana 154. stav 1. ZOO-a.

11. S druge strane, Kantonalni sud je ukazao da šteta ne bi nastala u situaciji da A. Č. nije preduzeo radnje usljed kojih je došlo do njegove smrti, a to je uzimanje alkohola i medikamenata, što je za posljedicu imalo njegovo samotrovanje. Nadalje je ukazao da je konkretna pravna situacija u odnosu na pitanje odgovornosti za nastalu štetu uređena odredbama člana 192. stav 1. ZOO-a, kojima je propisano da oštećenik koji je doprinio da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila ima pravo samo na srazmjerno smanjenu naknadu, a prema stavu 2. istog člana kad je nemoguće utvrditi koji dio štete potječe od oštećenikove radnje, sud će dosuditi naknadu vodeći računa o okolnostima slučaja. Shodno tome, Kantonalni sud je naveo da u svakom konkretnom slučaju valja ocijeniti je li oštećena osoba svojim ponašanjem doprinijela šteti, pa da se o podijeljenoj odgovornosti može govoriti samo ako je oštećeni sudjelovao u nastanku svoje štete ili je doprinio da bude veća, dakle ako postoji uzročna veza između radnje ili propuštanja oštećenog i određenog dijela vlastite štete. Zatim je istakao da radnja samotrovanja uzimanjem medikamenta u kombinaciji s alkoholom stoji u uzročno-posljedičnoj vezi s nastalom štetom. Kantonalni sud je ukazao da je A. Č. postupao suprotno odredbama iz člana 36. i člana 93. tačke 5. i 17. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija i člana 10. Pravilnika o kućnom redu tuženog, da je na neutvrđen način došao u posjed nedozvoljenih materija i sredstava, te da je uzimanje prekomjerne doze medikamenta u kombinaciji s alkoholom imalo za posljedicu samotrovanje, na koji način je sudjelovao u nastanku svoje štete. Nadalje je naveo da je, imajući u vidu propust tuženog, te činjenicu da radnja samotrovanja lijekovima u kombinaciji s alkoholom stoji u uzročno-posljedičnoj vezi s nastalom štetom, doprinos A. Č. nastupanju štetnog događaja u omjeru od 70%, a tuženog 30%. Kantonalni sud je ukazao da prosječan čovjek treba biti svjestan i treba da zna da uzimanje prekomjerne doze medikamenta uz alkohol može prouzrokovati negativne posljedice, što znači da je A. Č. svojim radnjama, odnosno uzimanjem

prekomjerne doze medikamenta u kombinaciji s alkoholom doprinio nastanku štete u visini od 70%.

12. Kantonalni sud je naveo da je odredbama čl. 185, 188. i 194. ZOO-a uređeno pitanje naknade materijalne štete zbog izgubljenog izdržavanja u slučaju smrti. Zatim je naveo da su na te okolnosti apelantice provele samo dokaz saslušanjem trećeapelantice koja je navela da je A. Č. izdržavao porodicu, da je radio na pijaci (gdje je bio evidentiran) i građevinske radove, te da je radio na „crno“. Kantonalni sud je naveo da apelantice nisu dokazale da su smrću A. Č. ostale bez izdržavanja i da stoga trpe materijalnu štetu.
13. Presudom Vrhovnog suda broj 43 0 P 063283 19 Rev 2 od 10. juna 2019. godine revizija apelantica je djelimično usvojena, drugostepena presuda preinačena tako što je tuženi obavezan da apelanticama na ime naknade nematerijalne štete isplati veće novčane iznose od iznosa koji su im dosuđeni drugostepenom presudom, te da im naknadi troškove postupka u većem novčanom iznosu od iznosa koji im je dosuđen drugostepenom presudom, dok je u ostalom dijelu revizija odbijena.
14. U obrazloženju konačne odluke Vrhovni sud je naveo da nije osnovan prigovor apelantica da je osporena presuda zahvaćena povredama odredaba parničnog postupka iz člana 209. u vezi sa članom 8. ZPP-a. Nadalje je naveo da je Kantonalni sud, odlučujući po podnesenoj žalbi, nakon održane rasprave i ponovnog izvođenja dokaza, u skladu sa članom 8. ZPP-a, na osnovu slobodne ocjene izvedenih dokaza utvrdio činjenice odlučne za konkretni spor, te je stečeno uvjerenje o odlučnim činjenicama opravdao jasnim, logičnim i uvjerljivim razlozima tako da nije osnovana tvrdnja apelantica o proizvoljnoj ocjeni dokaza. Zatim je ukazao da nisu prihvatljivi prigovori apelantica o pogrešnoj primjeni materijalnog prava navodima da su u zdravstvenom kartonu stradalog A. Č. prekomjerne doze medikamenta po osnovu propisane terapije od zatvorskog liječnika i da je ta terapijska doza uzrok smrti A. Č. Dalje je ukazao da takve navode apelantice nisu dokazale, kako je to pravilno zaključio Kantonalni sud u razlozima drugostepene presude. Također je ukazao da slobodnoj ocjeni izvedenih dokaza od suda stranka ne može s uspjehom suprotstaviti svoju ocjenu tih dokaza, tim više što ta ocjena u konkretnom slučaju uključuje prigovore činjenične prirode koji u revizionom postupku nisu relevantni (član 240. stav 2. ZPP-a). Vrhovni sud je ukazao da je Kantonalni sud pravilno primijenio relevantne odredbe ZOO-a kada je zaključio da tuženi nije isključivo odgovoran za smrt A. Č., te da je sam A. Č. doprinio da šteta nastane u smislu člana 192. ZOO-a (podijeljena odgovornost), koja odredba se shodno primjenjuje i na nematerijalnu štetu (član 205. ZOO-a).

15. Nadalje je naveo da su apelantice osnovano ukazale da je u okolnostima konkretnog predmeta doprinos A. Č. previsoko ocijenjen kada je odmjereno u omjeru od 70% nastanku sporne štete, te da u vezi s tim Kantonalni sud nije pravilno primijenio odredbe člana 192. stav 2. ZOO-a. Zatim je ukazao da je vodeći računa o okolnostima slučaja smrti A. Č. zaključio da je A. Č. svojim radnjama djelimično doprinio nastanku štete u omjeru 50%, što ima za posljedicu odgovarajuće umanjenje odgovornosti A. Č. u tom omjeru. U vezi s tim je ukazao da drugostepeni sud u primjeni člana 192. stav 2. ZOO-a nije dao adekvatan značaj utvrđenim činjenicama da su službene osobe tuženog propustile da izvrše pretres A. Č. i prostorije u kojoj je boravio, a što je obaveza tuženog prema članu 16. Pravilnika o načinu vršenja službe u federalnim zavodima, kao i da se izvrši pregled stvari kojima se služio A. Č. i oduzme alkohol i medikament koji su na neutvrđen način bili u njegovom posjedu i kojima se samootrovao. Vrhovni sud je naveo da nasuprot stavu apelantica nema mjesta isključivoj odgovornosti tuženog, niti eventualno manjem doprinosu A. Č. od 50%. Zatim je ukazao da je imao u vidu činjenicu da je A. Č. na neutvrđen način bio u posjedu nedozvoljenih materija i sredstava, što je suprotno relevantnim odredbama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija i Pravilnika o kućnom redu tuženog, te da je uzeo prekomjernu dozu medikamenta u kombinaciji s alkoholom, što je za posljedicu imalo njegovu smrt, na koji način je doprinio da šteta nastane, a što je Kantonalni sud pravilno zaključio. Nadalje je naveo da pri tome treba imati u vidu utvrđene činjenice da je od 13 disciplinskih prekršaja A. Č. pet prekršaja bilo za korištenje narkotičkih sredstava (pozitivan na njihovu upotrebu), da je tuženi u dva-tri navrata pretresao A. Č. (službenim psom), kao i trećeapelanticu s obzirom na to da je imao informacije da se pokušavaju unijeti narkotička sredstva. Vrhovni sud je naveo da apelantice nisu dokazale da su službene osobe tuženog bile svjesne prijetnje životu A. Č., niti njegove eventualne sklonosti suicidalnom ponašanju, te da ni trećeapelantica na takvu eventualnu sklonost A. Č. nije nikada ukazivala tuženom, ni na njegovo eventualno teško psihičko stanje, niti je to primijetila kada je bila u posjeti stradalom (tri dana prije njegove smrti).

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

16. Apelantice su navele da im je povrijeđeno pravo na život iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, uključujući i pravo na suđenje u razumnom roku kao segmentu prava na pravično suđenje.

17. Apelantice su navele da ne prihvataju podijeljenu odgovornost 50-50% za nematerijalnu štetu zbog smrti A. Č., koja je utvrđena od Vrhovnog suda, te su ukazale da je za njegovu smrt isključivo odgovoran tuženi. Apelantice su navele da je A. Č. izdržavao mjeru pojačanog individualnog tretmana i da je stoga u ćeliji boravio sam, da je svakodnevno konzumirao terapiju propisanu od zatvorskog liječnika, sastavljenu od više lijekova, te da je u kobnoj noći ostavljen bez nadzora i nije mu pružena hitna pomoć. Dalje su navele da je tuženi propustom adekvatne kontrole dozvolio da A. Č. dođe u posjed alkohola (iako alkohol nije bio uzrok smrti), koji je ubrzao apsorpciju medikamenta i nakon 10–15 minuta konzumiranja alkohola A. Č. je umro od zatajenja disanja. Apelantice smatraju da su propusti tuženog (prekomjerna terapija, nenadziranje A. Č.) odlučujući faktori koji su u uzročnoj vezi sa smrću A. Č., te da tuženi nije dokazao da je preduzeo sve pozitivne mjere koje je bio dužan preduzeti da zaštiti život A. Č. Nadalje, smatraju da nisu imale pošteno suđenje jer sud svoju pažnju nije usmjerio na relevantna pitanja i činjenice, već se bavio irelevantnim stvarima, pa kada se analiziraju objašnjenja sudskih odluka, izvodi se jasan zaključak o arbitrarnosti jer obrazloženja ne sadrže ozbiljne, relevantne i dostatne razloge da je sudska odluka pravična. Također, smatraju da sud nije bio nezavisan i nepristrasan, te je odluku zasnovao na tezi odbrane tuženog da je A. Č. odbijao da uzima propisanu terapiju, ali je istu terapiju nabavljao ilegalno, što je u praksi neizvodljivo.

18. U odnosu na navode o dužini trajanja postupka, apelantice su ukazale da su tužbu podnijele 4. januara 2012. godine, te su navele hronologiju predmetnog postupka. Dalje su ukazale da je postupak trajao šest i po godina, što se može smatrati suđenjem u nerazumnom roku.

b) Odgovor na apelaciju

19. Vrhovni sud je naveo da ostaje pri razlozima datim u obrazloženju osporene odluke, te je ukazao da primjena prava nije bila proizvoljna. Vrhovni sud je predložio da se apelacija odbije kao neosnovana.

20. Kantonalni sud je naveo da nisu povrijeđena prava na koja su se apelantice pozvale, te je ukazao da ostaje pri razlozima datim u obrazloženju svoje presude od 8. oktobra 2018. godine.

21. Općinski sud je naveo hronologiju predmetnog postupka pred tim sudom, te je ukazao da je u cijelosti postupao u skladu sa zakonom, dozvoljavajući strankama da izvedu i predlože dokaze koje smatraju bitnim za dokazivanje svojih navoda i da je blagovremeno donio presudu. Dalje je naveo da je 29. maja 2013. godine predmetni spis dostavljen Kantonalnom sudu na postupanje po žalbi, a da je 20. februara 2014. godine predmetni spis dostavljen Vrhovnom sudu na

postupanje po reviziji. Također, 24. januara 2019. godine, u ponovnom postupku, predmetni spis je dostavljen Vrhovnom sudu na postupanje po reviziji.

22. Tuženi je ukazao da su apelacioni navodi u cijelosti neosnovani, te da nije došlo do kršenja prava koje štiti Ustav Bosne i Hercegovine i međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

V. Relevantni propisi

23. **Zakon o parničnom postupku** („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15). U konkretnom slučaju, primjenjuje se **Zakon o parničnom postupku** („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05 i 19/06) koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Član 10.

Sud je dužan da sprovede postupak bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

24. **Zakon o obligacionim odnosima** („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, „Službeni list R BiH“ br. 2/92, 13/93 i 13/94 i „Službene novine Federacije BiH“ br. 29/03 i 42/11; za potrebe ove odluke koristi se tekst propisa kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima) u relevantnom dijelu glasi:

Podijeljena odgovornost

Član 192.

(1) Oštećenik koji je doprineo da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila, ima pravo samo na srazmerno smanjenu naknadu.

(2) Kad je nemoguće utvrditi koji dio štete potiče od oštećenikove radnje, sud će dosuditi naknadu vodeći računa o okolnostima slučaja.

VI. Dopustivost

25. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.
26. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni

pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

27. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 43 0 P 063283 19 Rev 2 od 10. juna 2019. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantice su primile 5. jula 2019. godine, a apelacija je podnesena 15. augusta 2019. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda jer ne postoji neki formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva, niti je očigledno (*prima facie*) neosnovana.
28. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 18. st. (1), (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

29. Apelantice smatraju da im je povrijeđeno pravo na život iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije i pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, uključujući i pravo na suđenje u razumnom roku kao element prava na pravično suđenje.

Pravo na pravično suđenje

30. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

31. Član 6. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom. [...]

32. Ustavni sud konstatira da se predmetni parnični postupak vodio radi naknade nematerijalne štete i naknade štete zbog izgubljenog i budućeg izdržavanja, dakle predmet je građanskopravne

prirode, iz čega proizlazi da apelantice u predmetnom postupku uživaju garancije iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

U odnosu na osporenu odluku

33. Ustavni sud zapaža da se apelantice pozivaju na kršenje prava na nezavisan i nepristrasan sud zbog proizvoljno utvrđenog činjeničnog stanja. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da se kršenje prava na nezavisan i nepristrasan sud ne može vezati za prigovore koji se tiču načina na koji su redovni sudovi utvrđivali činjenično stanje i primjenjivali propise, pa su shodno tome ti prigovori neosnovani.
34. U odnosu na ostale prigovore koji se suštinski svode na tvrdnje o proizvoljno utvrđenom činjeničnom stanju i proizvoljnoj primjeni materijalnog prava, Ustavni sud podsjeća da, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan da supstituira redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, uopćeno, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li je eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila eventualno proizvoljna ili diskriminaciona. Dakle, u okviru apelacione nadležnosti Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Evropske konvencije u postupku pred redovnim sudovima.
35. Ustavni sud zapaža da su apelantice predmetni parnični postupak pokrenule radi naknade nematerijalne štete zbog smrti bliske osobe (otac i suprug), te naknade štete zbog izgubljenog i budućeg izdržavanja. Dalje, navedeno je da je prvostepenom presudom, koju je potvrdio Kantonalni sud, odbijen u cijelosti tužbeni zahtjev apelantica, ali da je Vrhovni sud donio rješenje kojim je ukinuo drugostepenu presudu i predmet vratio tom sudu na ponovno suđenje. Zatim, u ponovnom postupku je u konačnici presudom Vrhovnog suda utvrđena podijeljena odgovornost za nastanak štetnog događaja u omjeru 50-50%, djelimično usvojen tužbeni zahtjev apelantica, te je obavezan tuženi da im na ime naknade nematerijalne štete zbog smrti bliske osobe isplati određene novčane iznose. Ustavni sud zapaža da iz obrazloženja presude Vrhovnog suda slijedi da je Kantonalni sud pravilno primijenio relevantne odredbe ZOO-a kada je

zaključio da tuženi nije isključivo odgovoran za smrt A. Č., te da je sam A. Č. doprinio da šteta nastane u smislu člana 192. ZOO-a (podijeljena odgovornost) koja odredba se shodno primjenjuje i na nematerijalnu štetu (član 205. ZOO-a). Naime, kako je A. Č. na neutvrđen način bio u posjedu nedozvoljenih materija i sredstava, što je suprotno relevantnim odredbama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija i Pravilnika o kućnom redu tuženog, te da je uzeo prekomjernu dozu medikamenta u kombinaciji s alkoholom, to je za posljedicu imalo njegovu smrt, na koji način je doprinio da šteta nastane. Osim toga, iz obrazloženja konačne odluke slijedi da je Vrhovni sud prihvatio kao pravilan zaključak drugostepenog suda da tuženi nije isključivo odgovoran za smrt A. Č., ali da nije prihvatio zaključak tog suda u odnosu na doprinos A. Č. nastanku štetnog događaja jer je, prema stavu Vrhovnog suda, taj doprinos previsoko ocijenjen, ukazujući pri tome da drugostepeni sud nije dao adekvatan značaj činjenici da službene osobe tuženog nisu izvršile pretres A. Č. i prostorije u kojoj je boravio, što je bila njihova obaveza u skladu s relevantnim propisima.

36. Imajući u vidu navedeno, odnosno okolnosti konkretnog slučaja, Ustavni sud ne nalazi bilo kakvu proizvoljnost niti u pogledu utvrđenog činjeničnog stanja niti u pogledu primjene materijalnog prava.
37. Ustavni sud zaključuje da nije prekršeno pravo apelantica na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije u odnosu na osporenu odluku.

U odnosu na suđenje u razumnom roku

Relevantni principi

38. U vezi s navodima apelantica koji se odnose na dužinu trajanja postupka, Ustavni sud, prije svega, ističe da se, prema konzistentnoj praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, razumnost dužine trajanja postupka mora ocijeniti u svjetlu okolnosti pojedinog predmeta, vodeći računa o kriterijima uspostavljenim sudskom praksom Evropskog suda, a naročito o složenosti predmeta, ponašanju strana u postupku i nadležnog suda ili drugih javnih vlasti, te o značaju koji konkretna pravna stvar ima za apelanta (vidi Evropski sud, *Mikulić protiv Hrvatske*, aplikacija broj 53176/99 od 7. februara 2002. godine, Izvještaj broj 2002-I, stav 38).

Period koji se uzima u obzir

39. Ustavni sud zapaža da su apelantice predmetni postupak pokrenule tužbom od 4. januara 2012. godine, a da je okončan presudom Vrhovnog suda od 10. juna 2019. godine. Dakle, predmetni postupak pred redovnim sudovima je trajao sedam godina i pet mjeseci.

Analiza dužine trajanja postupka

40. Ustavni sud zapaža da se u konkretnom slučaju radi o parničnom postupku koji je pokrenut radi naknade nematerijalne štete i naknade štete zbog izgubljenog i budućeg izdržavanja. S obzirom na činjenična i pravna pitanja koja je u konkretnom slučaju trebalo riješiti, okolnost da je u postupku saslušan veći broj svjedoka, izvršena dopuna nalaza i mišljenja vještaka medicinske struke, izvršen uvid u obimnu materijalnu dokumentaciju, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju radilo o složenijem predmetu.
41. Analizirajući ponašanje apelantica, Ustavni sud ne nalazi da su apelantice svojim postupanjem doprinijele dužini trajanja postupka. Analizirajući postupanje redovnih sudova u konkretnom predmetu, Ustavni sud zapaža da je Općinski sud prvostepenu presudu donio nakon jedne godine i oko tri mjeseca, dok je Kantonalni sud donio drugostepenu presudu nakon nešto duže od šest mjeseci (računajući od dana dostavljanja spisa na postupanje po žalbi). Zatim, Ustavni sud zapaža da je Vrhovnom sudu bilo potrebno duže od četiri godine da donese revizionu odluku (računajući od dana dostavljanja spisa na postupanje po reviziji). Nadalje, navedeno je da je Kantonalni sud u ponovnom postupku donio presudu nakon sedam mjeseci (računajući od dana donošenja revizionog rješenja), a da je Vrhovnom sudu bilo potrebno nešto duže od četiri mjeseca da donese presudu (računajući od dana dostavljanja spisa na postupanje po reviziji), kojom je okončan predmetni parnični postupak. Dakle, revizioni postupak pred Vrhovnim sudom, kada je taj sud prvi put odlučivao o izjavljenoj reviziji, trajao je duže od četiri godine. Pri tome, Ustavni sud zapaža da Vrhovni sud u odgovoru na apelaciju nije ponudio bilo kakvo obrazloženje kojim bi eventualno opravdao dužinu trajanja u toj fazi postupka pred tim sudom. Shodno navedenom, Ustavni sud smatra da je dužini trajanja predmetnog postupka u najvećoj mjeri doprinio Vrhovni sud svojom pasivnošću prilikom odlučivanja o izjavljenoj reviziji u prvoj fazi postupka.
42. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da dužina trajanja konkretnog postupka u periodu od sedam godina i pet mjeseci ne zadovoljava zahtjev „razumnog roka“ iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Ustavni sud smatra da se odgovornost za to u najvećoj mjeri može pripisati Vrhovnom sudu koji je odlučujući o izjavljenoj reviziji u jednoj fazi postupka u dužem periodu bio pasivan.
43. Stoga, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju postoji kršenje prava na suđenje u „razumnom roku“ kao elementa prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pitanje naknade na ime nematerijalne štete

44. Ustavni sud podsjeća da, prema članu 74. stav (1) Pravila Ustavnog suda, u odluci kojom usvaja apelaciju Ustavni sud može odrediti naknadu na ime nematerijalne štete. Prema članu 74. stav (2) Pravila Ustavnog suda, ako Ustavni sud odredi da je potrebno dodijeliti novčanu naknadu, odredit će je na osnovu pravednosti, uzimajući u obzir standarde koji proizlaze iz prakse Ustavnog suda.
45. S obzirom na odluku u ovom predmetu, a imajući u vidu presude Evropskog suda protiv Bosne i Hercegovine (vidi Evropski sud, *Dorić protiv BiH*, aplikacija broj 68811/13 od 7. novembra 2017. godine, *Škrbić i Vujičić protiv BiH*, aplikacije br. 37444/17 i 75271/17 od 6. juna 2019. godine i *Hadžajlić i ostali protiv BiH*, aplikacija broj 10770/18 od 16. januara 2020. godine), dosadašnju praksu, ekonomske uvjete u Bosni i Hercegovini (podaci dostupni na www.bhas.ba) i okolnosti konkretnog slučaja, prema članu 74. Pravila, odnosno članu 41. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju na ime naknade nematerijalne štete zbog nedonošenja odluke u razumnom roku apelanticama treba isplatiti ukupan iznos od 1.000,00 KM.
46. Navedeni iznos apelanticama dužna je isplatiti Vlada Federacije Bosne i Hercegovine u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke. Ova odluka Ustavnog suda u dijelu koji se odnosi na naknadu nematerijalne štete predstavlja izvršnu ispravu.

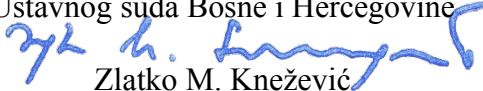
Pravo na život

47. U vezi s navodima o kršenju prava na život iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud podsjeća da je predmet osporavanja odluka donesena u parničnom postupku koji su apelantice pokrenule radi naknade nematerijalne štete i naknade štete zbog izgubljenog i budućeg izdržavanja, pa, stoga, Ustavni sud ne može zaključiti na koji način se u konkretnom slučaju pokreće pitanje kršenja prava na život iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine.

VIII. Zaključak

48. Ustavni sud u okolnostima konkretnog slučaja zaključuje da postoji kršenje prava na pravično suđenje u odnosu na donošenje odluke u razumnom roku kao element prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada je postupak trajao sedam godina i pet mjeseci, od čega pred Vrhovnim sudom duže od četiri godine u jednoj fazi, te kada taj sud u odgovoru na apelaciju nije ponudio bilo kakvo obrazloženje kojim bi eventualno opravdao dužinu trajanja postupka.

49. S druge strane, Ustavni sud zaključuje da ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije u odnosu na ostale aspekte ovog prava kada nema elementa koji bi ukazivali na proizvoljnost u pogledu utvrđenog činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava.
50. Na osnovu člana 59. st. (1), (2) i (3) i člana 74. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.
51. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Zlatko M. Knežević